

KULTURNA VLOGA MANJŠIN V NOVI EVROPSKI STVARNOSTI

Po enoletnem »premoru« je bil letos v Trstu četrti Mednarodni kongres, ki se praviloma ukvarja s posebnimi vidiki srednjeevropske problematike. Tokrat je bil še posebno dolg, saj je trajal kar pet dni, od 22. do 26. septembra. Kot tudi prejšnje tri ga je pripravil poseben odbor s prof. Giovanni Trisolini na čelu in ob plodnem sodelovanju tudi dveh tržaških Slovencev, Marije in Jožeta Pirjevca.

Letošnja tema je bila: Kulturna vloga manjšin v novi evropski stvarnosti. S posebnimi prispevki so na kongresu sodelovali štirje Slovenci: Filibert Benedetič, Boris Pahor, Jože Pirjavec in Ciril Zlobec.

Države udeleženske, razen Slovenije, so pokazale do kongresa veliko zanimanje, tudi s formalne plati, saj so nanj prišli kot referenti ali vsaj s pozdravi svojih dežel kar številni ambasadorji ali njihovi pooblaščenca. Ni odveč pripomniti, da je delo kongresa potekalo na tržaški univerzi, kjer na notranjih zidovih niso tako osamljeni grafiti v Ducejev spomin in v podporo njegovemu današnjemu nasledniku Gianfrancu Finniju. Resda so druge študentske roke prek teh fašističnih grafitov napisale svoje, antifašistične, vendar ostaja dejstvo, da na tržaški univerzi niso prav številne prilžnosti, ko bi Slovenci lahko govorili o manjšinski politiki povsem svobodno in neovirano. Zato se mi zdi, da preprosto ni ne prav ne pametno, če se na takem mestu ne pojavijo – vljudno vabljeni – tudi predstavniki slovenske oblasti in države. Ta pripomba se mi zdi umestna še zlasti zato, ker organizator kongresa odmerja vsako leto več kot ustrezno mesto prav slovenskim razpravljalcem.

Razprava na kongresu je pokazala vsaj dvoje: prvič, da je manjšinska problematika prav v zadnjih letih postala v mnogih državah že kar eksplozivna, bolj razlog za konfliktno odnose kot za sožitje; drugič: sleherna manjšinska problematika, tudi ko je govor o kulturi, se pokaže kot izrazito politično vprašanje, kot vprašanje torej, ki ga je mogoče reševati predvsem s političnimi sredstvi in s politično voljo. Kljub združujoči se Evropi in mnogim mednarodnim dokumentom, že sprejetim na tem področju, se prav na takšnem srečanju razkrije, da vsaka država razume in ureja to vprašanje po svoje, skoraj praviloma z vidika globalnih interesov države, svojega večinskega naroda, in le redkokdaj z naklonjenostjo do manjšine.

Pa še na nekaj velja opozoriti, kar se kaže že (skoraj) kot tragičen paradoks: na Zahodu, od koder prihaja, tako kot vse drugo, tudi politični nazor o položaju manjšine kot bolj ali manj obvezna norma za vso Evropo, je ta problematika bolj narodopisno kot etnično ali celo nacionalno vprašanje. To ustvarja precejšnje nelagodje na evropskem Vzhodu, ki se v svojem »frontalnem približevanju Evropi« (Zahodu) konfliktno sooča tudi z novimi opredelitvami pravic, položaja in možnosti manjšin: po zgledu Zahoda, ki je prav na tem področju večkrat in marsikje več kot ravnodušen. Res pa je, da se tudi Slovenci pogosto zapletamo v nerazrešljive zanke, ko mislimo, da je mogoče manjšinsko problematiko reševati po enem in istem vzorcu povsod, in si pri tem večkrat udobno domišljamo, da je najprimernejši, za vse veljaven in povsod uporaben prav naš, slovenski vzorec.

Prav zato smo se odločili, da objavimo nekaj več razprav s tega kongresa (v tej in v prihodnji številki), saj je tudi dobršen del naše notranje in zunanje politike prepleten z manjšinsko problematiko. Prav v zadnjem času več, kot bi si sami želeli.